

С. В. Каламбет,

д. е. н., професор, професор кафедри фінансів і кредиту,

Дніпродзержинський державний технічний університет, м. Дніпродзержинськ

Ю. О. Павлова,

магістр, Дніпродзержинський державний технічний університет, м. Дніпродзержинськ

СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

S. Kalambet,

Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of finance and credit, Dneprodzerzhinsk State technical university, Dneprodzerzhinsk

J. Pavlova,

master's degree, Dneprodzerzhinsk State technical university, Dneprodzerzhinsk

ESSENCE DESCRIPTION OF FINANCIAL PLANNING ON ENTERPRIS

Сучасні тенденції розвитку економіки свідчать, що успішна діяльність суб'єктів господарювання можлива лише за наявності фінансового плану. Небале ставлення до складання та недотримання фінансового плану досить часто приводить до суттєвих економічних втрат, тим самим ставить під загрозу основну мету діяльності підприємства — отримання максимального прибутку, вихід на нові ринки, збільшення обороту. Кінцевий результат діяльності будь-якого підприємства залежить лише від рівня концентрації на досягнення тієї чи іншої мети підприємства. На сьогодні існує ціла низка методів фінансового планування, а отже підприємствам необхідно постійне удосконалення вже існуючих, а також запровадження нових методів фінансового планування. У статті досліджено теоретичні підходи до визначення сутності дефініції "фінансове планування"; визначено роль фінансового планування в діяльності підприємства; розглянуто основні методи фінансового планування та основні проблеми складання фінансових планів на підприємствах України в сучасних умовах.

Modern trends of the economics development suggest that successful activity of subjects of managing is possible only in case of the financial plan existence. Neglect and failure to pass the financial plan often leads to significant economic losses, thereby threatens the main objective of the enterprise activity — to maximize profits, access to new markets, increase turnover. The end result of any enterprise activity depends only on concentration level on achievement of this or that purpose of the enterprise. Today there is a number of methods of financial planning, so the enterprises need a constant improvement of existing, and introduction of new methods of financial planning. In this article, the approaches of the essence of the definition "financial planning" determination are investigated; the role of financial planning in the enterprise is defined; the basic methods of financial planning and the basic problems of drawing up financial plans at the enterprises in modern conditions in Ukraine are considered.

Ключові слова: підприємство, планування, фінансове планування, фінансовий план, методи фінансового планування, управління фінансами, фінансовий розвиток підприємства.

Key words: company, planning, financial planning, financial plan, methods of financial planning, financial management, financial development of the company.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У сучасних умовах розвиток підприємства неможливий без налаштування та запровадження нових дієвих механізмів управління. До такого управління, насамперед, слід віднести планування, у тому числі і фінансове, яке є важливим елементом в механізмі фінансового управління та надає можливість керівництву миттєво реагувати на постійні зміни внутрішнього та зовнішнього середовища, для постійного забезпечення успіху на ринку. Механізм ефективного управління фінансами підприємства можливий лише за умов планування всіх фінансових потоків, процесів і відносин підприємства. Без дієвого фінансового планування підприємство не зможе досягнути високого рівня управління у виробни-

чо-господарській діяльності підприємства. Таким чином, актуальність питання фінансового планування на сьогодні є очевидним, тому що для успішної господарської діяльності необхідно реальне планування фінансових можливостей, отримання необхідних для цього засобів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Дослідженню фінансового планування присвячені праці багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених, серед яких: А. Соломатін, Д. Хан, І. Бланк, О. Біла, М. Білик, А. Поддєрьогін, О. Орлова, Е. Брідхем, О. Терещенко, Р. Брейлі, Ю. Брігхем, А. Кінг, Р. Акофф, І. Ансофф, Г. Крамаренко, С. Салига, Л. Павлов, А. Ковальов, А. Ла-

пуста, А. Скамай, В. Гриньова, В. Коюда, І. Мойсеєнко, В. Шелудько, В. Савчук та багато інших. Однак, ставлячись з великою повагою до праць зазначених вчених, слід зауважити, що деякі питання залишаються відкритими для дослідження: неузгодженість між сучасними теоріями управління підприємством та традиційними моделями фінансового планування; відсутність комплексного визначення сутності фінансового планування на підприємстві.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою роботи є дослідження теоретичних підходів до розкриття сутності категорії "фінансове планування", визначення його ролі в системі управління підприємством, а також виокремлення основних проблем при фінансовому плануванні на підприємствах України в сучасний період.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Фактором успішного фінансового розвитку підприємства є наявність фінансових планів високої якості та механізмів їх ефективної реалізації. Основою теоретичної бази фінансового планування є загальна теорія планування. На думку Г. Дж. Болта планування слід розуміти як "...продумане визначення і систематизацію факторів, які забезпечують успішну діяльність підприємства" [1]. Планування є необхідним для фінансового забезпечення успішної діяльності підприємства.

Поява фінансового планування припадає на ХІХ століття, коли у 1810 році Міністром фінансів Росії Спіранським М.М. було представлено за дорученням імператора Олександра І "План фінансів". Необхідність розробки та створення нового фінансового плану була викликана подіями, які в той час бурхливо розвивались в країні. Окрім війн та постійної потреби в грошах, необхідність нового етапу перетворень управління фінансовими потоками була пов'язана з низькою ефективністю тієї схеми регулювання фінансових справ [2].

У сучасній науковій літературі існує безліч визначень категорії "фінансове планування". Слід зазначити, що серед зарубіжних і вітчизняних авторів на сьогодні відсутній єдиний підхід до розуміння сутності даного поняття.

Так, наприклад, вчені Гриньова В.М. і Коюда В.О. вважають, що фінансове планування — це складова управління фінансовими ресурсами, процес оцінки потреб у коштах для забезпечення поточного виробництва і подальшого виробничого та соціального розвитку, а також визначення (встановлення) джерела покриття цих потреб [3].

Мойсеєнко І.Є. визначає сутність поняття фінансового планування "як планування усіх доходів та напрямів витрачання грошових засобів підприємства для забезпечення його розвитку" [4].

Партій Г.О. зазначає, що фінансове планування — це розроблення системи фінансових планів за окремими напрямками фінансової діяльності підприємства, які забезпечують реалізацію його фінансової стратегії у плановому періоді [5].

Ковальов В.В. вважає, що фінансове планування — це документ, що характеризує спосіб здійснення фінансових цілей підприємства та взаємопов'язує його доходи та витрати [6].

На відміну від попереднього автора, Бланк І.А. визначає поняття фінансового планування "як процес розроблення системи фінансових планів і планових показників із забезпечення розвитку підприємства фінансовими ресурсами і підвищення ефективності його фінансової діяльності в плановому періоді" [7].

Крамаренко Г.О. під фінансовим плануванням розуміє науковий процес обґрунтування на певний період руху фінансових ресурсів підприємства та відповідних фінансових відносин [8].

Соломатін А.Н. зосереджує увагу на тому, що фінансове планування є заключний етап розробки

бізнес-плану, в якому відображаються всі доходи та їх використання за основними напрямками діяльності підприємства [9].

Салига Н.Я., Дацій С.Г. стверджують, що фінансове планування — це процес розробки системи фінансових планів за окремими аспектами фінансової діяльності підприємства, які забезпечують реалізацію фінансової стратегії підприємства в майбутньому періоді [10].

У підручнику "Фінансовий менеджмент" Шелудько В.М. відмічає фінансове планування як процес розробки системи фінансових планів, що полягає у визначенні фінансових цілей, встановлення рівня відповідності цих цілей фінансовому стану підприємства і формування послідовності дій, спрямованих на досягнення поставлених цілей [11].

Поддєрьогін А.М. тлумачить поняття фінансове планування як процес визначення обсягу фінансових ресурсів за джерелами формування і напрямками їх цільового використання згідно з виробничими та маркетинговими показниками підприємства у плановому періоді [12].

Сутність поняття фінансове планування, на думку Савчук В.П., полягає в управлінні процесом утворення, розподілу, перерозподілу і використання фінансових ресурсів на підприємстві, яке реалізується в деталізованих фінансових планах [13].

Біла О.Г. стверджує, що фінансове планування — це планування процесів формування, розподілу, перерозподілу і використання фінансових ресурсів на певний період, розробка фінансових планів [14].

Отже, проаналізувавши літературні джерела слід виділити наступні групи підходів до визначення сутності "фінансове планування". Одна група авторів (Гриньова В.М., Коюда В.О., Бланк І.А., Крамаренко Г.О., Салига Н.Я., Дацій С.Г., Шелудько В.М., Поддєрьогін А.М., Савчук В.П., Біла О.Г.) вважає, що фінансове планування — це процес планування та використання усіх фінансових ресурсів на відповідний плановий період. Друга група (Партій Г.О., Ковальов В.В., Мойсеєнко І.Є., Партій Г.О.) вважають, що фінансове планування — це розроблення фінансових планів, в яких відображаються доходи і витрати за основними напрямками діяльності підприємства.

Узагальнюючи всі підходи, ми вважаємо, що фінансове планування — це процес розробки на певний період системи фінансових планів, який полягає у плануванні усіх доходів та напрямків їх використання для забезпечення економічного розвитку підприємства.

У країнах з розвинутою ринковою економікою фінансове планування є особливим і необхідним елементом управління економіки. Але кожна країна, відповідно з урахуванням особливостей національної економіки, застосовує різні механізми фінансового планування як на рівні підприємств так і на державному рівні. Фінансове планування повинно забезпечувати високий рівень управління витратами і доходами, результатом такої діяльності неодмінно має стати підприємницький успіх. Отже, можна сказати, що від належної організації фінансового планування залежить успішність кожного окремого підприємства так і країни в цілому.

Сучасні умови ринкової економіки висувають високі вимоги до якості фінансового планування, через те, що нині підприємство самостійно несе відповідальність за негативні наслідки своєї діяльності. Слід також зазначити, що недостатня ефективність фінансового планування може призвести до негативних наслідків у виробничо-господарській діяльності підприємства або, навіть, до банкрутства.

Для реальної оцінки поточних і майбутніх фінансових потреб на підприємстві складають фінансовий план. Завданням фінансового плану є: формування, розподіл та використання фінансових ресурсів. Складання фінансового плану базується на аналізі господарської діяльності, впливу зовнішнього середовища — економічних,

фінансових, валютних, кредитних, конкурентних та інших умов. Виразно зіставлений фінансовий план надає чітке уявлення про реальність досягнення поставлених задач. За допомогою цього плану можливе швидке реагування на зміну як зовнішніх так і внутрішніх факторів.

Фінансове планування на вітчизняних підприємствах здійснюється за допомогою загально вживаних методів. Під методами планування слід розуміти — конкретні способи і прийоми для розрахунку показників. У цілому, вчені виділяють наступні методи: нормативний, розрахунково-аналітичний, оптимізацію планових розрахунків, економіко-математичне моделювання, кореляційного моделювання, економіко-статистичний, прогнозу обсягів реалізації, балансу грошових витрат і надходжень, бюджету готівки, бюджету додаткових вкладень капіталу, визначення потреб у зовнішньому фінансуванні, регресійного аналізу та інші. Але ми згодні із класифікацією Поддєрьогіна А.М. [15], який виокремлює наступні методи фінансового планування: розрахунково-аналітичний, нормативний, економіко-математичного моделювання, коефіцієнтний (метод відсотка від реалізації).

На сьогоднішній день в Україні існує низка проблем, які пов'язані з організацією фінансового планування на підприємствах. До основних проблем фінансового планування, на вітчизняних підприємствах, слід віднести: недбале ставлення керівництва щодо реальності виконання фінансових планів для досягнення успіху на ринку та низький рівень впровадження досвіду країн з розвинутою ринковою економікою.

ВИСНОВКИ

Отже, як підсумок, слід зазначити, що роль і значення фінансового планування є важливим фактором на промисловому підприємстві. Зауважимо, що аналізуючи підходи щодо тлумачення сутності терміну "фінансове планування" серед вітчизняних і зарубіжних авторів не існує певного підходу. На нашу думку, під терміном "фінансове планування" слід розуміти — процес розробки на певний період системи фінансових планів, планування усіх доходів та напрямків їх витрачання для забезпечення економічного розвитку підприємства. Власникам підприємств варто було приділяти більш уваги у плануванні своєї діяльності, адже на сьогоднішній день існує ціла низка методів фінансового планування (розрахунково-аналітичний, нормативний, економіко-математичного моделювання та інші), а також вітчизняним підприємствам необхідно застосовувати зарубіжний досвід країн з розвинутою економікою.

Отже, основними завданнями фінансового планування на підприємстві є: розрахунок можливого обсягу фінансових ресурсів, визначення джерел їх формування і напрями використання.

Література:

1. Болт Г.Дж. Практичний посібник з управління збутом / Г.Дж. Болт. — М.: Економіка, 2003. — 432 с.
2. Оверчук А.В. Сутнісна характеристика фінансового планування в ринкових умовах // Економічні науки — 2008. — № 3. — С. 337—342.
3. Гриньова В.М., Коюда В.О. Фінанси підприємств: навч. посібник / В.М. Гриньова, В.О. Коюда. — К.: Знання-Прес, 2004. — С. 175.
4. Мойсеєнко І.Є. Фінансове планування підприємств / І.Є. Мойсеєнко // Фінанси України. — 2008. — № 9. — С. 68.
5. Партин Г.О., Загородній А.Г. Фінанси підприємств: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Національний банк України; Львівський банківський ін-т. — Львів: АБІ НБУ, 2003. — 265 с.
6. Ковалев В.В. Введение в финансовый менеджмент. — М.: Финансы и статистика, 1999. — 768 с.
7. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента: в 2-х т. / И.А. Бланк. — К.: Эльга; Ника-Центр, 2007. — Т.1 — 624 с.

8. Крамаренко Г.О. Фінансовий менеджмент: підруч. / Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна. — К.: Центр навчальної літератури, 2006. — 520 с.

9. Экономика, анализ и планирование на предприятии торговли / Под ред. А.Н. Соломатина. — СПб.: Питер, 2009. — 560 с.

10. Фінансовий менеджмент: навч. посібник / С.Я. Салига, Н.В. Дацій, С.О. Корецький, Н.В. Нестеренко, К.С. Салига. — К.: Центр навчальної літератури, 2006. — 274 с.

11. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент: підручник. — К.: Знання, 2006. — 439 с.

12. Фінанси підприємства: підручник / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін.; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. — 6 вид., перероб. та доп. — К.: КНЕУ, 2006. — 552 с.

13. Савчук В.П. Финансовый менеджмент предприятия: прикладные вопросы с анализом деловых ситуаций. — К.: Издательский дом "Максимум", 2001. — 301 с.

14. Біла О.Г. Фінансове планування і прогнозування, 2006. — 47 с.

15. Фінансовий менеджмент: підручник / Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. — К.: КНЕУ, 2005. — 535 с.

References:

1. Bolt, H.Dzh.(2003), *Praktychnyj posibnyk z upravlinnia zbutom* [A practical guide to managing sales], *Ekonomika, Moscow, Russia*.
2. Overchuk, A.V. (2008), "Essence description of the financial planning is in market conditions", *Ekonomichni nauky*, vol. 3, pp. 337—342.
3. Hryn'ova, V.M. and Koiuda, V. O. (2004), *Finansy pidprijemstv* [Finances of enterprises], *Znannia-Pres, Kyiv, Ukraine*.
4. Mojseienko, I.Ye. (2008), "Financial planning of enterprises", *Finansy Ukrainy*, vol. 9, pp. 68.
5. Partyn, H.O. and Zahorodnij, A.H. (2003), *Finansy pidprijemstv* [Finances of enterprises], *National bank of Ukraine, Lviv bank institute, Lviv, Ukraine*.
6. Kovalev, V.V. (1999), *Vvedenie v finansovyy menedzhment* [Introduction to the financial management], *Finansy i statistika, Moscow, Russia*.
7. Blank, Y.A. (2007), *Osnovy fynansovoho menedzhmenta* [Bases of financial management], *El'ha, Nykatsentr, Kyiv, Ukraine*.
8. Kramarenko, H.O. (2006), *Finansovyy menedzhment* [Financial management], *Tsentr navchal'noi literatury, Kyiv, Ukraine*.
9. Solomatyna, A.N. (2009), *Jekonomika, analiz i planirovanie na predprijatii tovgovli* [Economy, analysis and planning on the enterprise of trade], *St. Petersburg. Pyter, Russia*.
10. Salyha, S.Ya. Datsij, N.V. Korets'kyj, S.O. Nesterenko, N.V. and Salyha, K.S. (2006), *Finansovyy menedzhment* [Financial management], *Tsentr navchal'noi literatury, Kyiv, Ukraine*.
11. Shelud'ko, V.M. (2006), *Finansovyy menedzhment* [Financial management], *Znannia, Kyiv, Ukraine*.
12. Poddier'ohin, A.M. Bilyk, M.D. and Buriak, L.D. (2006), *Finansy pidprijemstv* [Finances of enterprises], 6nd ed, *KNEU, Kyiv, Ukraine*.
13. Savchuk, V.P. (2001), *Finansovyy menedzhment predpriyatij: prikladnye voprosy s analizom delovyh situacij* [Financial management of enterprises: the applied questions with the analysis of business situations], *Izdatel'skij dom "Maksimum", Kyiv, Ukraine*.
14. Bila, O.H. (2006), *Finansove planuvannia i prohnozuvannia* [Financial planning and prognostication], *Ukraine*.
15. Poddier'ohin, A.M. (2005), *Finansovyy menedzhment* [Financial management], *KNEU, Kyiv, Ukraine*.

Стаття надійшла до редакції 19.10.2015 р.